

ỨNG DỤNG LÝ THUYẾT TÂM LÝ HỌC GESTALT TRONG GIẢNG DẠY KỸ NĂNG SỐNG CHO HỌC SINH TIỂU HỌC: NỀN TẢNG LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

Phạm Lâm Dũng
Khoa các Khoa học Giáo dục, Trường Đại học Giáo dục, VNU
Nguyễn Thị Ánh Lệ
Khoa GDS&TH, Trường Đại học Giáo dục, VNU

Tóm tắt: Sự phát triển và những biến đổi xã hội đã khiến cho đời sống tinh thần của học sinh gặp nhiều bất ổn. Những vấn đề căng thẳng, áp lực, bạo lực, trầm cảm, lo âu ngày càng có xu hướng trẻ hóa và đã dần xuất hiện ở lứa tuổi học sinh tiểu học. Điều này cho thấy việc áp dụng các chương trình phòng ngừa, trọng tâm nhất là các chương trình kỹ năng sống, giá trị sống vẫn chưa được chú trọng trong chương trình giáo dục phổ thông nói chung và chương trình giáo dục tiểu học nói riêng. Việc ứng dụng những hướng tiếp cận giảng dạy mới cho học sinh vô cùng cần thiết. Đặc điểm lứa tuổi của học sinh tiểu học bao gồm sự hình thành tính cách sớm, hành vi mang tính xung động cao và khả năng kiểm soát cảm xúc còn hạn chế khiến học sinh tiểu học dễ bị ảnh hưởng bởi những chuẩn mực hành vi lệch chuẩn của xã hội. Từ đó, dần hình thành và phát triển các hiện tượng tâm lý tiêu cực trong đời sống các em. Tâm lý học Gestalt với trọng tâm nghiên cứu vào quá trình tri giác, tư duy, những khác biệt giữa hành vi trí tuệ của người và động vật, đã cung cấp những phương pháp giáo dục tiềm năng cho học sinh tiểu học. Lý thuyết đã nhấn mạnh đặc điểm riêng biệt của quá trình tư duy, sáng tạo, nhằm tổng hợp, phân tích, giải quyết vấn đề, cũng như khả năng nhận biết sự vật hiện tượng, mang tính tích cực của chủ thể. Vì vậy, việc tìm ra mối quan hệ giữa việc áp dụng lý thuyết tâm lý học Gestalt trong giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học cần được nghiên cứu và tìm hiểu kỹ.

Từ khóa: Kỹ năng sống, Hoạt động trải nghiệm, Tâm lý học Gestalt, học sinh tiểu học.

APPLICATION OF GESTALT PSYCHOLOGY THEORY IN TEACHING LIFE SKILLS TO PRIMARY SCHOOL STUDENTS: THEORETICAL AND PRACTICAL FOUNDATIONS

Pham Lam Dung
Faculty of Educational Sciences, University of Education, VNU
Nguyen Thi Anh Le
Faculty of early childhood and primary education, University of Education, VNU

Abstract: Social development and changes have caused many instabilities in the spiritual life of students. Issues such as stress, pressure, violence, depression, and anxiety are increasingly affecting younger age groups and have begun to appear among primary school students. This indicates that the implementation of preventive programs, especially life skills and values education programs, has not been adequately emphasized in the general education curriculum and the primary education curriculum in particular. Applying new teaching approaches for students is essential. The characteristics of primary school students include early character formation, high impulsivity, and limited emotional control, making them easily influenced by deviant social behavior norms. Consequently, negative psychological phenomena gradually develop in their lives. Gestalt psychology, focusing on the processes of perception, thinking, and the differences between human and animal intellectual behavior, provides potential educational methods for primary school students. The theory emphasizes the unique characteristics of thinking and creativity processes aimed at synthesizing, analyzing, solving problems, and recognizing objects and phenomena in a positive manner. Therefore, finding the relationship between the application of Gestalt psychology theory in teaching life skills to primary school students needs to be carefully studied and understood.

Keywords: Life skills, Experiential activities, Gestalt psychology, Primary school students.

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 nhấn mạnh tầm quan trọng của việc trang bị kỹ năng sống cho học sinh tiểu học. Mục tiêu là phát triển toàn diện học sinh, giúp các em áp dụng kiến thức vào cuộc sống, định hướng nghề nghiệp, xây dựng quan hệ xã hội tốt đẹp và phát triển nhân cách. Chương trình tiểu học tập trung vào giáo dục giá trị cá nhân, gia đình, cộng đồng và hình thành thói quen tích cực. Môn Hoạt động trải nghiệm được đưa vào như một môn học bắt buộc nhằm tăng cường hiểu biết, rèn luyện kỹ năng sống và phát triển bản thân cho học sinh. Việc lồng ghép môn Hoạt động trải nghiệm vào chương trình tiểu học là một bước tiến quan trọng trong việc đổi mới giáo dục, nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển toàn diện của học sinh trong bối cảnh xã hội hiện đại.

Tâm lý học Gestalt, một trong bảy trường phái tâm lý học chính, đã cung cấp những phương pháp giáo dục tích cực cho học sinh tiểu học. Với trọng tâm là nghiên cứu về tri giác, tư duy và quá trình nhận thức, lý thuyết Gestalt nhấn mạnh vào việc con người có xu hướng nhìn nhận sự vật hiện tượng một cách tổng thể thay vì từng phần riêng lẻ (Đinh Thị Kim Thoa, Trần Văn Tính, Đặng Hoàng Minh, 2009). Nguyên lý cơ bản của Gestalt - "Tổng thể lớn hơn tổng các phần" - có thể áp dụng hiệu quả trong việc giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học. Bằng cách áp dụng các nguyên lý của tâm lý học Gestalt như tính toàn thể, hình và nền, sự đóng kín, và sự liên tục, giáo viên có thể thiết kế các hoạt động giáo dục kỹ năng sống một cách tổng thể và có ý nghĩa hơn.

Hơn nữa, lý thuyết Gestalt về quá trình học tập qua "*Cái nhìn thấu suốt*" (Insight) có thể được áp dụng để giúp học sinh tiểu học, phát triển tư duy sáng tạo và khả năng giải quyết vấn đề. Bằng cách tạo ra môi trường học tập tích cực, khuyến khích sự khám phá và tự học, giáo viên có thể giúp học sinh đạt được những "*Khoảnh khắc Eureka*", khoảnh khắc giúp các em đột nhiên hiểu được phương thức áp dụng kỹ năng sống vào các tình huống cụ thể. Việc nghiên cứu và áp dụng tâm lý học Gestalt trong giáo dục kỹ năng sống cho học sinh tiểu học không chỉ có tiềm năng nâng cao hiệu quả học tập mà còn có thể giúp trẻ phát triển khả năng nhận thức, tư duy và kỹ năng xã hội một cách toàn diện. Do đó, việc tìm hiểu sâu hơn về mối quan hệ giữa việc áp dụng tâm lý học Gestalt trong giáo dục kỹ năng sống cho học sinh tiểu học là một hướng đi sáng tạo mang lại những đóng

góp quan trọng cho lĩnh vực giáo dục.

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Nội dung bài viết đi sâu tìm hiểu lý thuyết tâm lý học Gestalt, đặc điểm lứa tuổi của học sinh tiểu học thông qua những nghiên cứu tổng quan, do vậy tác giả sử dụng phương pháp nghiên cứu lý luận như phân tích, tổng hợp tài liệu; khái quát hóa và trừu tượng hóa, hệ thống hóa thành những nhận định để làm rõ mối quan hệ giữa việc áp dụng tâm lý học Gestalt vào giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học.

III. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1. Tổng quan về lý thuyết

Lý thuyết tâm lý học Gestalt (Cấu trúc) được khởi xướng do ba nhà tâm lý người Đức là Wertheimer, Kofka, Kohler xuất phát từ thế kỉ 20 nhằm làm phù hợp hóa cách tiếp cận của chủ nghĩa cấu trúc. Lý thuyết Gestalt nhấn mạnh vào việc nhìn nhận tâm lý con người một cách tổng thể, thay vì chia nhỏ thành các thành tố riêng biệt. Trọng tâm của lý thuyết là nghiên cứu về tri giác, tư duy và quá trình nhận thức của con người. Học thuyết Gestalt đã đưa ra những quy luật về tổ chức tri giác, trong đó nổi bật là nguyên lý "tổng thể khác xa với tổng cộng các thành tố". Lý thuyết tập trung vào hai nội dung chính: Tri giác hình-nền và Luật về hình thức hợp lý (good form/pragnanz). Các nguyên tắc như sự khép kín, tương đồng, kề gần, liên tục và chung số phận được đưa ra để giải thích cách con người tổ chức và nhận thức thông tin từ môi trường xung quanh. Tri giác hình-nền: Mô tả cách não bộ phân biệt đối tượng (hình) với môi trường xung quanh (nền). Luật về hình thức hợp lý: Bao gồm một loạt các nguyên tắc giải thích cách não bộ tổ chức và diễn giải thông tin cảm giác:

a) Nguyên tắc khép kín: Não bộ có xu hướng hoàn thiện các hình dạng không đầy đủ.

b) Nguyên tắc tương đồng: Các thành tố tương tự thường được nhóm lại với nhau.

c) Nguyên tắc kề gần: Các đối tượng gần nhau về mặt không gian hoặc thời gian thường được nhận thức là có liên quan.

d) Nguyên tắc liên tục: Não bộ có xu hướng tạo ra các đường cong mượt mà hơn là các góc sắc nét.

e) Nguyên tắc chung số phận: Các yếu tố chuyển động cùng hướng được nhận thức là một nhóm.

Quá trình nhận thức của con người được phát triển thông qua những sự kiện mà con người đã

trải qua, được gọi là kinh nghiệm, tâm trí con người luôn nhập tâm vào quá trình biến đổi, tìm hiểu thế giới. Đây là quá trình con người lĩnh hội thế giới trong quá trình phản ánh thế giới khách quan, trong tâm lý học được gọi là quá trình chủ thể hóa. Vì vậy, có thể thấy được đối tượng nghiên cứu của lý thuyết liên quan đến nghiên cứu về tư duy và tri giác của con người trong quá trình tìm hiểu thế giới của chủ thể. Ngoài ra, lý thuyết còn giúp cho chúng ta có thể nhận diện những tình huống, vấn đề một cách trực quan qua các mẫu, cấu trúc từ não bộ. Chang và cộng sự (2002) đã chứng minh việc áp dụng các nguyên tắc Gestalt có thể cải thiện trải nghiệm người dùng và hiệu quả thông qua quá trình tương tác tác.

Theo nghiên cứu của Kohler, sự chủ động trong nhận thức và hành vi đã thể hiện con người đã chủ động tiếp thu và học tập, tạo thành một quá trình chủ động trong suy nghĩ và nhận thức. Wagemans và cộng sự (2012) đã tổng hợp và đánh giá lại các nguyên tắc tổ chức tri giác của Gestalt, khẳng định tính phù hợp của học thuyết trong nghiên cứu tâm lý học hiện đại. Peterson và Kimchi (2013) chỉ ra, các nguyên tắc Gestalt có ảnh hưởng quan trọng trong nghiên cứu về nhận thức thị giác và xử lý thông tin. Quy luật nhận thức trong tâm lý học Gestalt xuất phát từ: *Học qua thấu suốt -> Sai -> Ngược -> Nhận thức -> Thấu suốt -> Thử lại*. Trong quá trình tâm lý người, chúng ta hình thành tri giác để tập hợp, tổng hợp những thông tin thông qua quá trình học tập chủ động. Qua đó, nhận biết trọn vẹn những yếu tố bề ngoài của sự vật hiện tượng khi chúng trực tiếp tác động vào các giác quan, giúp chúng ta nhìn thấy, tưởng tượng, nhận thức sự vật hiện tượng theo một cách tổng thể, đa chiều, đóng góp vào quá trình phát triển nhân cách, đạo đức, tâm lý. Trong lĩnh vực giáo dục, nghiên cứu của Merchie và Van Keer (2016) đã áp dụng nguyên tắc Gestalt vào thiết kế sơ đồ tư duy từ đó cho thấy hiệu quả trong việc cải thiện khả năng học tập và ghi nhớ của học sinh. Ngoài ra, lý thuyết của Kohler đã nhận định, quá trình củng cố hành vi thông qua quá trình hoạt động trí não tích cực của cá nhân đóng vai trò tích cực hơn việc học tập thông qua những phản ứng, kích thích từ môi trường thông qua phần thưởng để kích thích hành vi.

Tóm lại, từ lý thuyết, ta hiểu tri giác con người là một hệ thống cao cấp trong nhận thức, suy nghĩ, não bộ nhằm xử lý và giải quyết thông tin một cách linh hoạt, logic, sáng tạo. Và để cá nhân có

được những hiểu biết, kiến thức, đòi hỏi chủ thể phải học tập, tích cực tìm hiểu thế giới, tham gia nhiều hoạt động trải nghiệm để trang bị cho bản thân những kiến thức cần thiết. Từ đó phát triển hệ thống tư duy, những kỹ năng sống cơ bản để hòa nhập với hệ thống môi trường, xã hội, phát triển bản thân của cá nhân. Theo nhận định của tác giả, Gestalt đã đưa con người làm chủ thể của nhận thức thông qua quá trình chiếm lĩnh kiến thức một cách tích cực, không bị chịu nhiều ảnh hưởng từ môi trường xung quanh, không biến con người thành một chủ thể bị động. Qua đó, phát huy năng lực, phẩm chất của mỗi con người trong quá trình học tập. Điều này hoàn toàn phù hợp.

3.2. Lứa tuổi học sinh tiểu học

Học sinh tiểu học thường có tâm hồn trong sáng, hồn nhiên và ngây thơ. Các em dễ xúc động và còn hạn chế trong việc kiểm soát cảm xúc của mình. Đặc biệt, lứa tuổi này có tính hiếu kỳ cao, luôn ham học hỏi và tò mò về thế giới xung quanh. Theo *Lý thuyết phát triển nhận thức của Piaget* (1969), trẻ em ở độ tuổi 7-11 tuổi đang ở giai đoạn "*thao tác cụ thể*", trong đó các em bắt đầu sử dụng tư duy logic để giải quyết vấn đề, nhưng vẫn cần sự hỗ trợ từ người lớn hay các bạn đồng trang lứa để hình thành suy nghĩ. Các nghiên cứu về Đa trí tuệ của Howard Gardner (1983) xác định việc trẻ em có thể phát triển nhiều loại trí thông minh khác nhau, không chỉ giới hạn ở khả năng học tập. Tuy nhiên, các em thường tỏ ra rụt rè, e ngại trước sự hiện diện của giáo viên và rất coi trọng ý kiến, nhận xét từ thầy cô. Tính cách của học sinh tiểu học đang trong giai đoạn hình thành nên chưa thực sự ổn định, dễ bị ảnh hưởng bởi cách ứng xử của người lớn xung quanh. Nghiên cứu của Vygotsky (1978) về "*vùng phát triển gần nhất*" nhấn mạnh tầm quan trọng của quá trình tương tác xã hội và sự hỗ trợ từ người lớn để hình thành "*vùng phát triển hiện tại*". Công trình của Erikson (1950) về Các giai đoạn phát triển tâm lý chỉ ra rằng trẻ em ở tuổi này đang phải đối mặt với cuộc khủng hoảng "chăm chỉ, thấp kém". Trẻ ở giai đoạn này thường cần cù, chăm chỉ, hào hứng tiếp thu những kỹ năng mới, nhưng cơ thể trẻ phát triển chưa cân đối, phối hợp chân tay chưa nhịp nhàng, do vậy đôi khi trẻ hơi vụng về, cảm giác tự ti, kém cỏi cũng bắt nguồn từ hạn chế này (Nguyễn Hồi Loan, Trần Thu Hương, 2019). Ở lứa tuổi tiểu học, các em còn thiếu khả năng tự chủ và có xu hướng bắt chước hành vi của người khác. Đáng lưu ý là học sinh ở độ tuổi này dễ bị tổn thương tâm lý nếu

phải đối mặt với các hành vi xâm hại hay bạo lực (Phạm Mạnh Hà, Trần Thành Nam, Nguyễn Thị Bích Thủy, Nguyễn Thị Anh Thư, 2022).

3.3. Mối liên hệ giữa tâm lý học Gestalt và lứa tuổi học sinh tiểu học trong việc giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học

Tâm lý học Gestalt, với nguyên lý cốt lõi "tổng thể lớn hơn tổng các phần", đã mang lại những hiểu biết sâu sắc về cách con người nhận thức và xử lý thông tin. Khi áp dụng vào lĩnh vực giáo dục, đặc biệt là trong việc giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học. Lý thuyết đã mở ra nhiều hướng tiếp cận mới mẻ và hiệu quả.

Thông qua phần cơ sở lý luận về lý thuyết Gestalt và đặc trưng tâm lý lứa tuổi học sinh tiểu học, tác giả đã đưa ra một số nhận định sau:

Nhận định 1. Lý thuyết tâm lý học Gestalt nhấn mạnh vào quá trình tổng thể trong suy nghĩ, liên kết các thành tố với nhau tạo thành một chỉnh thể hoàn chỉnh. Lý thuyết đã nhấn mạnh quá trình tổng giác trong nhận thức, hoạt động, hành vi của con người. Thông qua các quy luật và nguyên lý cốt lõi bao gồm: "*Tổng thể lớn hơn tổng các phần*" cho thấy việc tổ chức một hoạt động tổng thể kết hợp nhiều kỹ năng sẽ tạo ra tính kết nối giữa các hành động. Được hình thành và phát triển thành các tổ hợp thao tác, cử động bên ngoài phức tạp nhằm đạt được mục đích nhất định. Từ đó, nhấn mạnh quá trình tổng hợp trong tư duy và nhận thức. *Luật về tính gắn gũi* làm rõ tính chất việc thiết kế nội dung bài học có sự tương đồng, hợp lý, phù hợp với quá trình phát triển của lứa tuổi, giúp học sinh tiểu học dễ dàng liên kết và ghi nhớ các kỹ năng sống cần thiết. *Luật về tính tương đồng* quy định hành động nhóm các kỹ năng tương tự vào cùng một chủ đề, thay vì tách lẻ, tạo điều kiện cho học sinh nhận biết dễ dàng và phân loại các kỹ năng được áp dụng vào tình huống cụ thể. *Luật về tính khép kín* nhấn mạnh vai trò chủ động của học sinh trong việc hoàn thiện các kỹ năng còn thiếu, phát triển khả năng suy luận và giải quyết vấn đề của học sinh.

Nhận định 2. Tâm lý học Gestalt đã làm rõ quá trình tri giác, tư duy của con người để giải quyết vấn đề. Lứa tuổi học sinh tiểu học được đặc trưng bởi tính tích cực trong hoạt động, thích tò mò, khám phá thế giới xung quanh nhằm tổng hợp thông tin dựa trên góc nhìn của trẻ. Từ đó, sự hỗ trợ của giáo viên trong việc liên kết các sự vật hiện tượng là cần thiết để phù hợp với quá trình phát triển tự nhiên của trẻ. Giúp trẻ hình thành tri giác,

tư duy thông qua quá trình học tập chủ động bằng những hoạt động trải nghiệm, thực hành. Phù hợp với đặc điểm tâm lý của học sinh tiểu học, thích học qua làm. Ngoài ra, giáo viên khi thực hiện các hoạt động giảng dạy cần nhận ra, mỗi học sinh là một cá thể khác biệt, có cách tiếp nhận và xử lý thông tin khác nhau. Lý thuyết cũng nhấn mạnh việc thiết kế các hoạt động đa dạng để phù hợp với nhiều phong cách học tập khác nhau là cần thiết.

Nhận định 3. Gestalt đã cho thấy tính tích cực của con người được hình thành từ quá trình nhận thức chủ động thông qua "*cái nhìn thấu suốt*". Kích thích quá trình chủ động bằng các phương pháp có sự liên kết với nhau từ việc đặt các kỹ năng sống trong bối cảnh thực tế, gần gũi với cuộc sống hàng ngày, giúp các em dễ dàng liên hệ và áp dụng kỹ năng vào cuộc sống thực tế. Sử dụng các tình huống mở làm bài tập, khuyến khích học sinh đưa ra những giải pháp khác nhau và thử lại nhiều lần sẽ phát huy tính chủ động, ứng dụng khả năng tư duy linh hoạt của học sinh nhằm giải quyết vấn đề. Hình thành quy luật nhận thức "*cái nhìn thấu suốt*" Sai -> Ngừng -> Nhận thức -> Thấu suốt -> Thử lại-> Nhận thức.

3.4. Giải pháp

Trong giáo dục, việc áp dụng tâm lý học Gestalt sẽ tạo ra một môi trường học tập tích cực, ổn định, giúp các em phát huy những phẩm chất năng lực của bản thân. Giáo viên đóng vai trò quan trọng trong việc định hướng, hướng dẫn các em. Để làm được điều đó, người giáo viên cần phải có lí tưởng nghề nghiệp sâu sắc. Lí tưởng này được thể hiện ở tình yêu nghề, nhận thức giá trị của nghề dạy học, xuất phát từ lòng yêu nghề của giáo viên. Qua đó, tạo điều kiện để trẻ phát triển phù hợp với lứa tuổi. Yêu thương, chia sẻ, tôn trọng, động viên, để giúp các em tự tin, hòa nhập với môi trường xung quanh.

Người giáo viên cần tổ chức những hoạt động trải nghiệm thực tế, tổ chức những trò chơi, hoạt động cho trẻ. Các hình thức đóng vai, xử lý tình huống, chơi một hoặc nhiều trò chơi mang tính thực tế sẽ giúp học sinh mở rộng tầm hiểu biết, kích thích tinh thần, sự sáng tạo. Thúc đẩy sự hiểu biết sâu sắc, động lực và hứng thú học tập. Từ đó, phát triển những kỹ năng một cách tổng thể, tiếp thu kiến thức hiệu quả hơn.

Tăng quá trình tương tác giữa giáo viên và trẻ thông qua hướng dẫn, khái quát các kỹ năng một cách tổng hợp, giúp cho trẻ hiểu và nhận thức tổng quan về những vấn đề được học thay

vì hướng dẫn cho các em những cấu trúc, thành tố không liên quan, khó hiểu, không liên kết chặt chẽ với nhau.

Tôn trọng những quan điểm khác biệt của học sinh nhằm tạo ra sự đa dạng trong quá trình phát triển nhận thức của trẻ. Đồng hành cùng trẻ, khuyến khích trẻ tham gia vào quá trình giảng dạy, giúp học sinh dễ dàng liên hệ và áp dụng các kỹ năng vào cuộc sống, không ép buộc học sinh đi theo khuôn mẫu, máy móc, rập khuôn. Vì vậy, phát huy những tiềm năng của học sinh, tránh để các em tự đánh giá thấp bản thân trong nhận thức và học tập.

IV. KẾT LUẬN

Tâm lý học Gestalt chú trọng nghiên cứu về tư duy, tri giác, thông qua quá trình phát triển nhận thức, nhận biết những yếu tố tổng thể từ quá trình liên kết những thành tố với nhau, giúp con người giải quyết được những vấn đề trong cuộc sống. Ngoài ra, học thuyết chú trọng đưa con người làm chủ thể tích cực trong giáo dục. Vì vậy, việc đưa những nguyên tắc và quy luật của Gestalt áp dụng giảng dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học là vô cùng cần thiết để giúp cho người học có thể chủ động, tích cực, phát huy những giá trị, điểm mạnh của bản thân, tạo môi trường học tập tích cực, đóng góp cho sự phát triển của học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Chang, D., Dooley, L., & Tuovinen, J. E. (2002). Gestalt theory in visual screen design—A new look at an old subject. Đinh Thị Kim Thoa, Nguyễn Thị Mỹ Lộc, & Trần Văn Tính. (2009). Tâm lý học Phát triển. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Đinh Thị Kim Thoa, Trần Văn Tính, & Đặng Hoàng Minh. (2009). Tâm lý học Đại cương. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Merchie, E., & Van Keer, H. (2016). Mind mapping as a meta-learning strategy: Stimulating pre-adolescents' text-learning strategies and performance? *Contemporary Educational Psychology*, 46, 128-147.
- Nguyễn Hồi Loan, & Trần Thu Hương. (2019). *Hành vi con người và môi trường xã hội*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Peterson, M. A., & Kimchi, R. (2013). Perceptual organization in vision. *The Oxford handbook of cognitive psychology*, 9-31.
- Phạm Mạnh Hà, Trần Thành Nam, Nguyễn Thị Bích Thủy, & Nguyễn Thị Anh Thư. (2022). *Hướng dẫn tư vấn tâm lý cho học sinh phổ thông*. Bộ Giáo dục và đào tạo.
- Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). *The psychology of the child*. Basic Books.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wagemans, J., Elder, J. H., Kubovy, M., Palmer, S. E., Peterson, M. A., Singh, M., & Von der Heydt, R. (2012). A century of Gestalt psychology in visual perception: I. Perceptual grouping and figure-ground organization. *Psychological Bulletin*, 138(6), 1172.